

שבת טיש

ספורים ואגדות * פנינים ופרפראות * מדות והליכות

מתוך הספר "שבת טיש"
כרך שישי בסדרה בע"ה

ספורים בפרשה

וידבר אלקים אלימשה (א.ו.)

מפרש רש"י: "דבר עמו משפט על שהקשה לדבר ולומר לו למה הרעתה לעם הזה". דרש רבי מאיר מפרמישלן והסביר על-פי דרכו, כי פגנת רש"י כד היא: "למה דברי הקב"ה וראוה כי משה רבנו ראוי להתמנות בשופט ומנהיג את ישראל? מפני שמסר משה את נפשו למען ישראל, דבר עם הקב"ה בתקוה ודרש לדעת למה הרעתה לעם הזה. ומי שמוסר נפשו כד למען אהיו, ראוי לו להנהיגם". וכשהיה ה"אמרי חיים" מוידניץ חוזר על אמרה זו, היה מתבטא: "אני מחיה את נפשי באמרה זו, שכן גם אני תקיף בדברי אל הבורא ויתברך למען אחינו בני ישראל".

וגם אני שמעתי אתנאקת בני ישראל (ה.ו.)

אל רבי יוחנן מרחמיסטריוקא הגיעו פעם אנשים רבים לשפך את לבם על סאת צרותיהם ויסוריהם. והוא האזין לכל אחד מהם באזן קשובה כאב רחום. זמן התפלה הגיע זה מכבר, ועדיו הרבי יושב ומחזק את אלו שבאו לקבל ממנו עצה ותושיה, והגבאים החלו כבר לגלות סמני קצרות-רוח. הביט בהם הרבי ואמר: "איני יודע מה חביב ויקר יותר בעיני הקב"ה, התפלה שלי אליה, או שפא העבודה שאני מקדיש את עצמי להאזין ליהודים שפורקים באזני את אשר על לבם".

בא דבר אליפרעה מלך מצרים (א.י.)

היעב"ץ, שנודע במלחמתו נגד השועלים המחבלים בכרם בית ישראל, בקש פעם ללמד את השפה הגרמנית כדי לדעת לענות פסיל פאולתו. אך בין שכל רצה לבלות את זמנו לשוא בלמוד שפת העמים, נטל את התנ"ך בתרגום לשפה הגרמנית, ולמד בו מתחלה ועד סוף. וכיון שבקי מפלא היה בתנ"ך פלו, הצליח תוך כדי הלמוד לקלט את השפה כלה. לאחר מכן נטל היעב"ץ לדידו עתון גרמני והחל לקרוא בו, אך נתקל במלים רבות שאינן מופיעות בתרגום על התנ"ך, והחל לתור אחר באורן. לדיגמה, הוא נתקל בעתון במלה 'פוליטיקה' ולא דע את פשרה (היעב"ץ הכיר פמוכן את הנזק במשנה בתרומות, שהבצל שגדל בעיר חשוב יותר מהגדל בכפר, מפני שהוא מאכל פוליטיקון" - "והם בני-אדם המענגים והמפנקים בעלי העשר המרזחים ממוזנתם" בהסבר הרמב"ם, והוא מהמלה הגוינית 'פוליס' שמשמעותה עיר; אך בקש להבין את המוכן החדש לשם 'פוליטיקה'). נטל מלון גרמני, וראה בערך 'פוליטיקה' כי משמעותה 'דיפלומטיה', ומצא שהחליף פרה בחמור, שכן גם 'דיפלומטיה' לא מופיעה בתרגום לתנ"ך... ובאותו למדן שהיה מעין ברש"י המתרגם בלע"ז מלים בלתי מפורות בגמרא, והיה אומר: "עד עתה לא ידעתי את פשר המלה הארמית שבגמרא, ואחרי שפדקתי בפרוש רש"י, לקיתי בכפלים, כי עתה איני יודע גם את פשר המלה הצרפתית, ושתי מלים בלתי מוכנות עתה בידי... החליט היעב"ץ להמשיך ולקרא את המאמר בעתון, כדי להבין מתוך הקשר הדברים את

המשמעות של 'פוליטיקה' ודיפלומטיה, עד שיקר לעמקו של דבר והגיע למסקנה, כי לשתייהן משמעות אחת של "אחד בפה ואחד בלב"...

ואלעזר בראהו לקחלו מבנות פושאל לו לאשה (ה.ו.)
שאל ה"אמרי אמת" מגוה, למה נכפלה תבת לו בפסוק, תחלה לקח לו, ושוב נאמר לו לאשה? והשיב דרך צחות, כי אלעזר הרי היה בנו השלישי של אהרן, וכשראה שאהיו הגדולים נדב ואביהוא מתעקבים לשאת נשים, כפי שאמרו במדרש שאחד הטעמים למה מתו נדב ואביהוא הוא מפני שלא נשאו נשים יבנים לא היו להם, הבין אלעזר שלא יוכל להתתין עד שאביא ושיאנו אשה, שהרי אין נותנים הצעיר לפני הכבוד. ולכן הלך מעצמו ולקח לו אשה כדי להקים את ביתו, ולא יעבר עליו הזמן... ואכן זכה להעמיד בנים, והיתה לו ולזרעו אחריה ברית כהנת עולם.

והפליתי ביום ההוא את-ארץ גשן (ה.ו.)

חסידו סלונים שהתגוררו בקהלת ברע"א הסמוכה לבריסק דליטא, היו מתועדים לעתים תכופות בשטיבל' החסידי שהקימו, ועסקו בדברי תורה וחסידות בדבוק חברים. בסמוך לשטיבל' התגורר איש אחד שהתקשה להבין, מדוע מכלים האברכים הצעירים את זמנם בשיבות מרעים בסעודות הלולא ובימי חג ומועד, במקום לנצל את הזמן הקר ללמוד התורה. פעם הגיע ה"בית אברהם" מסלוניים לשם, ורבים מבני המקום באו לשחר את פניו. אחד מהם היה האיש הללו, שהחליט להביע את תמיהתו בפני הרבי בעצמו. השיב לו ה"בית אברהם" קדי: "בנדאי שמעתי על שתי הקהלות היהודיות הנתיקות והמפרסמות בעולם היהודי, העיר וילנא שבליטא, והעיר קראקא שבפולין. בוילנא עסקו רק בתורה, ואלו בקראקא שלבו יחד עם השקודה בתורה גם שבת אחים וסעודות מרעים. ובכלנו רואים מה נותר מוילנא שנקודה ברהה בסערת מנפת ההשפלה, ואלו קראקא נותרה במקלוא תפארתה וגדושה בתורה ובעבודה"...

ה' הצדיק ואני ועמי הרשעים (ט.ט.)

רבי מנדל פוטרפס היה תמה על דברי התנא באבות, שבעלי-הדין נחשבים ברשעים לפני הדין וכשיצאים מלפני הדינים יהיו בעיניהם כזבאים. למה הם נחשבים ברשעים כשגבאים לדין? והרי יתכן שאחד מהם הוא צדיק שבא להוציא את שלו מיד גולן? ולמה כשנפטרים מלפני הדינים הופכים שניהם להיות זבאים. והרי יתכן שאחד מהם יצא חיב בדיו? אלא, אמר רבי מנדל, עצם הענין ששני יהודים לא מצליחים להגיע לעמק שוה ביניהם ונזקקים לעמד בדיו, על זה הם נחשבים שניהם רשעים. אך לאחר שנפסק דינם, נחשבים הם כזבאים, כבד שהם מקבלים החלטות משתפת לקים את פסק הדינים"...

פנינים

וגם הקמתי את-בירתי אתם (ד.ד.) - וגם בגימטריא מ"ט, לרמוז למ"ט ימי ההכנה למתן תורה, שכל יציאת מצרים היתה כהכנה לקראת קבלת התורה לאחר מ"ט ימים מהאבלה. (תורת פינקס)

וגם אני שמעתי אתנאקת בני ישראל אשר מצרים מעבדים אתם (ה.ו.) - יותר משה שזעקו בני ישראל על העבודה הקשה, זעקו על שנבצר מהם להתפלל לבורא ויברך, ואיזוהי עבודה שבלב זו תפלה. ולכן נאמר "וידבר אלקים את אברהם את יצחק ואת יעקב", שזכר להם מה שלא יכלו להתפלל את התפלות שתקנו האבות, ולכן "וידע אלקים". והרמז לזה בתבת 'שמעתי' שהיא נוטריקון שיתרית מ'תחה ע'רביית ת'פלות ישראל, שהקב"ה שמע את נאקתם על כך שאינם יכולים להתפלל בגלל שמצרים מעבדים אותם בכפר במקום שיעבדו את ה' בתפלה, ולכן זכר בירתו להוציאם. (שמו ראובן)

ואהרן אחיה יהיה נביא (א.א.) - נביאך בגימטריא פ"ג, כי אהרן הכהן נעשה נביא בהגיעו לשנת פ"ג, כפי שאמר "ואהרן בן-שלש ושמנים שנה בדברם אלי פרועה". (אור החמה)

ואש מתלקחת בתוך הקרד (ט.ט.) - הקרד אותיות הדבר, כאשר האדם מדבר דבורי תורה ותפלה לפני ה' ויברך, צריך שתתקחה אש מתקלחת בתוך הדבור, מתוך התלככות והתלקחות. (עבודת הלויים)

ה' הצדיק ואני ועמי הרשעים (ט.ט.) - למה לקח פרעה אחר-כך אם הוזהר בעצמו שה' צדיק, והוא יעמו רשעים? אלא שהוא השיב ברמאות, וכונתו היתה: ה' הצדיק ואני - ועמי הרשעים, והשנה עצמו לכבוד המקום. ובכך שהוסיף פרעה את תבת 'אני' הפריד את שם הו"ה שעולה מהתבות "הו"ה הצדיק ועמי הרשעים", ובהוסיפו את עצמו בקש להפריד את תהנתו של הקב"ה בעולמו. ולזה רמז הקב"ה למשה "למען שתי אתני אלה בקרב", שעלי-יד שיבטל את כחו של פרעה, הוא ישל את כל אותיותיו בקרבו בלי שיוכל להכניס את עצמו באמצע. וממילא מוכן למה אמר הקב"ה "אני אקשה את-לב פרעה", שלכאורה קשה למה הקשה הקב"ה את לבו ואחר-כך הענישו? אלא מפני 'אני' שאותו 'אני' שהטיל פרעה בין אותיות שמו ובכך הו"ה שלא התבון באמת להודות שהוא רשע, לכן אקשה את לבו... (פני יוסף)

כצאתי את העיר אפרש את-כפי אליה (ט.ט.) - רמז מכאן, שפאשר נוסעים במטוס, יש לומר תפלת הדרך מיד כאשר הוא מגיע עשרה טפחים מהקרקע, שאז הוא כבר נקרא חוץ לשוב. ואין צורך להמתין זמן-מה כפי שנוהגים בדרך רגילה, שמברכים רק כשיצאים מחוץ לעיר. ומיד "כצאתי מן העיר" אז "אפרש את כפי אל ה'" בתפלת הדרך... (רבות אפרים)

ויחדלו הקלות והפרד ומטר לאינתך ארצה (ט.ט.) - כאשר חדלים להשמע קולות התורה, לא יורד המטר ארצה, כפי שאמרו חז"ל במסכת תענית, שהגשמים נעצרים בעון בטול התורה. (וישעי ביוז)

רבי משה צבי מסוראן ז"ע
ליום ההולאה, כ"ה טבת תקצ"ח

מגדולי הצדיקים בדורו, תלמידו הרבי ר' ברוך מקובצ'ו שאמר עליו ש'אלו היה לי מנוח של עשרה תלמידים כמוהו, היה נקל לי לרביא את משיח בדקנו לנאמני, רבי לוי יצחק מקובצ'ו ש'אשר וק' אהב ישראל מאפסא.

לאחר הסתלקות רבו מאפסא, התמנה לנישיא ארץ-ישראל, ונשא את על הישוב המתחדש על לבו. פעם הגיע אליו מקרב מצפת, ובו ספר על מחלוקת שפרצה בעצומו של היום הקדוש, כאשר המתפללים הפיו זה את זה, והגיעו הדברים לידן כך שנשברו ספסלים ושלחנות בבית הכנסת, ואף החלונות נשברו. המקובץ התורן רשם קשה על רבי משה צבי וחסידיו, שכן מי שמע זאת להתקוטט ביום קדוש, בארץ הקודש ובמקום קדוש? עברו ימים מספר והגיע מקבץ נוסף, שבו התגלתה האמת כי לא משה ולא מקצתה, ולמעט ויחי קטן בין כמה מתפללים לא ארע דבר, לא מריבה ולא הפאה, לא חלול הקדש ולא שבירת שלחנות, ולא הרהר פאן אלא הוצאת דבת הארץ. שמח רבי משה צבי לשמע המפורסם הטובה, ופקנה מיד לחפש את חסידיו כדי לספר להם את האמת, אך לא מצא אפלו אדם אחד בכל בית המדרש, שכן בלם כבר נסעו לבתים. אמר: 'כמה גדול מחו של השטן! כאשר הגיע המכתב הראשון הוא דאג שיהיה פאן צבור גדול, כדי שיתפרסם הדבר ותצא דבת הארץ רעה. אבל עתה כאשר בא המכתב השני לצדד טובותם של יושבי הארץ, דאג השטן שלא יהיה אפלו אדם מן החסידים, ולא יהיה למי לספר בשקפה של ארץ-ישראל...'

בעת שבקר פעם בעיר גדולה, יצאו לקראתו אלפים לקבל את פניו, והוא הצטער על הכבוד הרב שקלקו לו. בעת שישב במקומו החל לחשב בלבו, הרי כל מה של המוקבץ היה בגרידתו עליי? הסוס, ומהו הסוס? בעליי שפל, שגאע שנשקל ממה חיזונו הוא נפל פני מות, והוא מוקריב ומעלה צוקה, ומכר מקטבות אלו החל לקיים בקלדיה מהבבד.

על הפסוק בקהלת 'ומחר האדם מן הבהמה אדם' אמר: 'האין הוא היתרו שיש לבינם על בעלי החיים, מפני שישב יבול לומר את אנו רוצה לאכל ולשתות מאכל בלשהו או לטוב לעשות דבר-מה, מה שבעלי-החיים אינם מסוגלים לעשות. כלומר, כל יתרוננו של האדם על החיות הוא בפה שבכחו לומר 'לא לרצונתי', ואת האדם דרבי אבא בתרי זו"י פספסו 'חן גדיא' פריש, שהאדם יכול לננות את הבורא והתורה ולומר אותו, ככרוב, 'בתרי זו"י' - שפתי תזויות קלות שהוא מניע את עצמו לצד הטובה או חלילה להפך, פי בפעלה קטנה כבר יכול האדם לשנות את מצבו.

יוסיף דעת

בימנו מתמעטים בעלי ההגיה הצחה שמבחינים בין האותיות הדרויות ואף בני העדות שביטאו אותן בעבר כראוי בהשפעת השפה הערבית, ונחיש זאת בימינו למנוגת לב, ונעשים כבדי-פה וכבדי-לשון. תופעה זו אינה חדשה, וכמוהו תרששו בארץ-ישראל בימי האמוראים, עד שאנשי בית-שאן וחיפה ובני הגליל היו הוגים את הע"ן כמו אלף, ולכן אמרו עליהם לערב לפני התיבה, וכן מובא בירושלמי פאה שאין ממנין חכמים לדורו, אם אינם מבחינים בו ה"א לחיה'.

התופעה כבר מוזכרת בימי חז"ל, כמו המובא בבבא קמא שבארץ-ישראל דיברו בערבית, והיא ארמית בניב סורי, ורש"י בסוטה מפרש שבה נכתבה הגמרא הירושלמית וכן אמרו בבב"ק שנתא ירושלמי היה שונה ב'ילשנא קלילא', לכן התחבטו חז"ל בעירובין אם 'מעבדין' תנו או 'מאבידין', וכן בפסחים ובשבת 'אומות' או 'עומות', ובשבת 'גראינין' או 'גריעינין', 'מאמציין' או 'מעמציין', וכן חתקלו רב ושמואל בעירובין אם 'אדידין' או 'עדידין', 'אמחו' או 'עמו' ועוד.

מסתבר כי השינוי החל בתקופת חתימת המשנה והמעבר בין תקופת הגמרא לאמוראים, אך קודם לכן עדיין נשמרו ההיגוי הנוכחי, וההיגוי ב'תרגום השבעים' מותקנת היות ע"ן לעיתים באות מיוחדת כדי לתייג את הע"ן הקריבה, ויהיה המושג השפיעה הארמית על השינוי בתגיה המקורית בלשון הקודש, השפיעה עליה השפה היוונית שהחלה להיות שגורה בפי תושבי הארץ, וכיוון שבשפה זו אין עיצורים גרוניים עמוקים, נשתכחה מקרב יהודי ארץ-ישראל ההיגוי הנוכחי שלהן, כפי שינוי לראות בזמננו כי העולים ממדינת דוברות אנגלית מתקשים להגות אותיות גרוניות כאלה.

התופעה ניכרת מאוד בתלמוד הירושלמי, שבה משוקעות מלים רבות ביוונית ובכתיבן מקוריו שבהם זו, לעומת הפרסית שבתלמוד הבבלי, ומשמשות מלים כ'רוב האותיות אלף' ו'ה', כמו בשמות 'לעז' או 'מלעז', 'יהוה' מ'יהודה', 'רבי בא' מ'רבי אבא', וכדומה גם 'רבי שמן' הוא קיצור של 'רבי שמעון' ועוד, וכן המלים 'איכן' במקום 'איכן', 'מליין' במקום 'מלעיין' ועוד הרבה, וכן החלפת ה"א ו'חית' ר'ב חונא' הוא ר'ב חונא' שבבבלי, והיו דורשים מלה הכתוב בה"א כ'אילו' כתובה בח"ו, וכן נשמרו כמה סיפורים בתלמוד על אנשים שהתקשו לנשא נכון את האותיות, ומשום כך נוצרו טעויות מביכות.

בכך ניתן לבאר את המסופר בסנהדרין על רבן גמליאל שהיה יושב ב'גלב מעלה בתר-הבי' והיה 'יוחנן סופר הלוי' עומד לפניו, וכך מוזכר סופר זה גם בירושלמי, והתחבטו להבין מה פשר המלה 'הלוי' שאמרת בדר'י-כלל על אדם שעומד לפניו, וסבורים כי כניונו היה 'סופר הלועז', לומר סופר שכתב את גמרותיו של רבן גמליאל בשפות לועזיות, בניסן לסופר השכתב בעברית ארמית, וכן אמרו בסוגיא: 'הלועז שמעמ אשורית יבא', שכן נשיא כרבן גמליאל היה בודאי שולח גמרות לכל גולה ולשונותיהם והיה זקוק לסופר כזה, אך כדבר בגי'א-ארץ נשמטה הע"ן מתיבת 'הלועז', ונותרה 'הלוי'. אולם במדרש נתגאס הוא נקרא 'יוחנן סופר הלוי' בחי"ת, ושיערו שהכוונה לעיגול עלישם מושג הסנהדרין כחצי גורן עגולה, והרי לפנינו תופעה נוספת של החלפת ה"א ו'חית', או שמא נקראו כן ע"שם מקומו 'חלת'.

הסיפורים, כי הירושלמי נכתב במכוון בלשון קשה להבנה, כדי שלא להרגיל את הלומדים להשתמש בספר כתוב, אלא להמשיך ולגרוס בעליפה כפי התקנה המקורית שדברים שבעלי-פה אי אתר רשא לכותבם, אלא שלאחר שחללו לשכוח כבר כתבו את הבבלי בלשון מובנת יותר, ואף היעב"ץ כתב שהירושלמי נכתב במכוון בלשון קשה, כדי שלא יבינוהו האומות ויתרחקו ממנו אנשים שאינם ראוים.

למען ספר שמי בכל הארץ

ברחובות העיר ובעתונות החרדית, פּרסמו השבוע מודעות-אבל עם פטירתה של אשה חשובה, בעלת שם נדיר: מרת 'צללפונית' ברכה סלון עליה השלום. מאחזרי השם הנדיר מסתתר ספור נפלא, ששרשיו מתחילים עם אחד מצדיקי בית רוזין, לפני למעלה ממאה וחמשים שנה, וסיומו עם הסתלקותה השבוע.

בליל שבת קדש פּרשת נשא תשמ"ב, ישב האדמו"ר רבי יעקב מפשוורסק בבית מדרשו שבאנטוורפן, וערך את שלחנו עם קהל חסידיו. בּשהגיע זמן אמירת דברי תורה פּנהוג, החל לספר אודות הצדיק רבי מרדכי שרגא מהוסיאטין, צעיר בניו של הסבא קדישא מרוזין, וספר אודותיו ספור נפלא (לגרסה אחרת ארע הספור עם אחיו, רבי דוד משה מטשורטקוב).

בעיר סנטוב התגורר יהודי אחד, שהקים לעצמו בית מרוח, אולם מאז פניסתו לבית החל לסבל מצער גדול בנים, וכמה מילדיו הקטנים נפטרו רחמנא לצלן, בעודם רבים בשנים. בעיר החלו רבים להתלחש, כי בבית החדש שזררת רוח רעה, ועקב כך מתים הילדים שלא בדרך הטבע. בעלת הבית החלה להפציר בבעלה לנסע לאחד מצדיקי הדור לבקש רחמים, אולם הוא היה מתנגד גדול לצדיקים, וסרב להשמע לבקשתה. לאחר תקופה, כאשר צפו להקדחת ילד נוסף במשפחה, שוב חזרה האשה והפצירה בבעלה לחלות את פני הצדיקים ולקבל מהם ברכה וישועה. לבסוף נעתר הבעל והוא נסע אל הצדיק מהוסיאטין, והגיש לפניו פתק בו פרט את התלאות שעברו עליו עם מות ילדיו, ובקש את ברכתו. הרבי עין בפתקה, ברח את האיש בכל לבו, והורה לו כי כאשר תלד אשתו יעניק לילד שיוול במזל טוב, שם מפּרשת השבוע. הרבי הרהר מעט, ולאחר רגע נענה ואמר: 'לא, לא מהפּרשה, אלא מההפּרשה של הפּרשה באותו שבוע'. האיש חזר לביתו, ובשבת בבקר באו אליו כמה חסידים ששמעו על בקורו אצל רבם, והתענינו לשמע מה אמר לו הרבי. ספר להם האיש על הוראת הרבי להעניק לילד שם מהפּרשת השבוע, ואף הוסיף ואמר כי תחלה הורה הרבי לקרא בשם מהפּרשה, ולאחר מכן תקן את עצמו והורה לו לבדק בהפּרשה. השנוי בדברי הרבי הפליא מעט את החסידים, אולם הם פּמונן ידעו כי לא מחשבותיו של הרבי פּמחשבותם, כי עמקו מאד ואיש לא ידעם.

עברו חדשים מספר, והרנה עברה בפּנהה כי אשתו של בעל-הבית ילדה בת בשעה טובה. היה זה בפּרשת נשא, והחסידים נרתמו מידי לסייע לאבי הבת המאשר, כדי לחפש שם מתאים בפּרשת השבוע. אלא שפּמונן לא מצאו, שהיה בפּרשת נשא לא מזכר שם אשה כלל, והנה נזכרו כי הרבי הורה למעשה לחפש בהפּרשה, ואכן מידי הזדקרה העבדה שהפּרשת נשא עוסקת באמו של שמשון הגבור, אך לא ידעו מה שמה, שהיה נאמר רק 'וירא מלאך ה' אל האשה', ושמה לא מזכר. תוך זמן קצר נזכרו הבקאים שבהם, כי זו גמרא ערוכה במסכת בבא בתרא: 'אמה דשמשון צללפונית' (בספר דברי הימים נאמר 'הצללפוני'), ואמרו אפוא לאב כי עליו להעניק לבתו הרפה שזה עתה נולדה, את השם הנדיר 'צללפונית'... הלה פּמונן לא ידע את נפשו, וחשש בצדק מפני המלעיגים, אלא שהלמדנים שביין החסידים שלפו לפניו את מסכת בבא בתרא, עלעלו לסוף המסכת אל הגהות 'חכמת שלמה', והראו לאב את דבריו הקדושים של רבנו המהרש"ל: 'צללפונית היא אמו של שמשון, והוא טוב מפני רוח רעה!'

הספור הפליא הבה גלים בעיר, וכלם התפעלו מרוח-קדשו של הרבי שצפה מראש שהאשה עתידה לקדחת, ודוקא בפּרשת נשא שבה מפּטרים את ההפּרשה עם ילדת שמשון הגבור, ושם אמו סגלה להנצל מרוח רעה, כדי שהבת תנצל ותאריך ימים. ויש לציין, כי בכתב-יד של בעל ה'אשכול', אחד מגדולי הראשונים, נמצאה הערה בסגנית הש"ס אודות שם אמו של שמשון, כי סגלה גדולה לנצח במלחמה לומר: 'אמה דשמשון צללפונית ואחתה נשין' בדברי הגמרא שם במסכת בבא בתרא. וכן מן הענין לציין, כי ה'פני מנחם' מגור היה אומר, שהשם 'הצללפונית' הוא בגימטריא 'שמשון'. באמור, את הספור הזה ספר רבי יעקב מפשוורסק בליל שבת-קדש, וכשפים החל לומר שיר המעלות' וסמן כי הגיעה השעה לברך ברכת המזון. הדבר היה לפלא בעיני הגבאי, והוא תמה בפני הרבי מדוע לא אמר דברי תורה פּמנהגו בשעת עריכת השלחן, אך הרבי נענה ואמר: 'זה מה שנקבלתי! באומר, כך הורו לי מן השמים לומר ותו לא.

לשלחנו של הרבי הסב אז חתן שעלה לכּמרת לתורה לרגל חתנתו פּאותו שבוע, והרבי התענין אצלו אם הוא כבר ברח ברחת המזון. פּשהיב בשלילה, אמר לו הרבי: 'הרי אמרו חז"ל שברכה שזה ארבעים זהובים, ואם-כך אני מכבד אותך בזמן לברכת המזון, וזו תהיה אפוא 'דורון הדרשה' שלי לרגל חתנתך...'

המשך

את המשך הספור המפלא, ספר חתן זה בשם בן-דודו רבי מרדכי חיים כהן (בנו של החסיד רבי בנימין בן-הררזובסקי שנפטר לפני כמה שנים בגיל מפלג בן קרוב למאה שנים, והיה נכדו ב-ברבתו של הצדיק הנודע רבי מרדכי חיים סלאנים). כפי שספר לו השבוע:

"לאחר התפלה בבקר של אותה שבת פרשת נשא, בעת שהצבור בבית-המדרש של רבי יעקב מפשוורסק התפנס לקדושה רבה בבית-המדרש, נכנסתי לחדרו ותייתי בפניו את צער משפחתנו. זמן מה לפני כן, באה אחותי הנערה בקשרי השדוכין למזל טוב, אלא שלפתע חלתה הפלה הצעירה ונפלה למשכב. הורי התרוצצו עמה אצל רופאים כדי לחפש לה מזון, אך הללו העלו חרס בידם, והמצב שלה הלך והחמיר עד שהפרתה התערפלה מעט והיתה שרויה במעין עלפון וטשטוש. הרבי הקשיב לדברי, אך כיון שהיה באמצע ללמוד את הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום, החנה בידו כדי לדעת את שמה של הזקוקה לישועה. השבתי: 'ברכה בת בתיה', ויצאתי. לאחר פרבוע שעה, חפשי אחד הגבאים ואמר לי, כי הרבי הורה לו לעלות אל ביתי ולהורות לי ללכת להתפלל מנחה בבית-הבגנות דחסידי גור בעיר, ולבקש מהמרא דאתרא, שלימים הכתר לנאבי'ד העדה החרדית בירושלים, רבי יצחק טוביה ויס, לערוך לאחותי 'מי שברך' בשעת קריאת התורה. והרבי אף אמר לנבאי, שאף הוא יערוך לה מי שברך אצלו בבית-המדרש. בשהבאי חזר לרבי וספר כי אני שזיה עדין בבית-המדרש ולא חזרתי לביתי, הורה לי להפנס יחד עם אמי ואחותי הפלה החולנית המדברת, ששתייהן שהו בעזרת הנשים לרגל העליה לתורה של בן-דודנו החתן הנזכר. לאחר שפכלם נכנסו, הורה לנו הרבי לשבת, והחל לומר: 'אמש בשעת הטיש, לא קבלתי תורה אלא את המעשה שארע עם הצדיק מהוסיאטין, וטרם חזר על כל המעשה דלעיל, אמו: 'אני רוצה לחזר ולספר שוב את המעשה הנפלא, כדי לעורר זכיות על הפלה הזקוקה לרפואה. בסיימו לספר את הספור, אמר הרבי להפתעת הנוכחים: 'אני מציע להוסיף את השם 'צללפונית' לנערה, ובכך תזכה לישועה גדולה, כפי דברי הקדמונים ששם זה מסגל לרוח רעה."

"אמי נדהמה לשמע ההצעה, ושאלה במבוכה אם אכן חשוב להוסיף את השם ממש, או אפשר לפחות שהשם יהיה רק שם לזאי ולא עקרי, אולם הרבי אמר כי קבלה בידו שכל שם שמוסיפים לישועה, צריך להפך להיות השם העקרי והראשון מבין השמות! ואף הוסיף ואמר, שכאשר רעיתו הרבנית חלתה בצעירותה, הוסיפו לה את השם 'אלטע', ומאז נקראה 'אלטע בונא'. הרבי חגר את אבנטו, ונעמד לומר 'מי שברך' בהתלהבות, כאשר הוא מעניק לה את השם המלא 'צללפונית ברכה בת בתיה', ובסימו קרא בגיל ובשמחה: 'מזל טוב, מזל טוב!' וברך את אחותי באריכות ימים ושנים טובות."

והאח מוסיף ומספר: 'הרגשנו כאלו אנחנו מרחפים באויר, כאנשים השבים ובאים שלא מעלמא הדין, הרגשה שמיימת של מארע מפלא שמתרחש מול עינינו ואין בכוחנו להשיגו ולהבינו אל נכון'."

"שבנו בלנו אל בית ההורים כדי לסעד את סעדת השבת, ולאחר מכן פנתה אחותי הפלה לנוח בביתי, ולאחר שקמה משנתה היא התבטאה בפני, כי היא מרגישה 'כמו בריה חדשה'. ואכן מאז השבת, הבריאה אחותי באופן פלאי ושבה לכוחותיה, כאלו לא ארע עמה דבר..."

והבן-האח ממשיך בספורו הנפלא: "בהתקרב זמן החתונה, שלח אבי לשאל את הרבי האם יש לכתב את השם החדש בהזמנה, שכן המחמתן כלל לא ידע מהספור המפלא כלו, והרבי השיב שאין ענין לרשם בהזמנה את השם החדש של הפלה, אולם בכתבה יש להוסיפו פנדרש. מסדר הקדושין היה רבי ישראל זאב גוסטמן ראש ושיבת 'נצח ישראל' הנודע, ואבי הסתודד עמו טרם עריכת הכתבה כשהוא מספר לו על המארע המפלא שארע לפני חדשים מספר עם הרבי ר' יענקלע מפשוורסק. הוא חשש מתגובתו של ראש הישיבה, אך לפליאתו נענה הלה ואמר ביראת-הפבד: 'בנדאי! שם שצדיק הוסיפו, יש לכתב אותו בכתבה!' והוא סדר את הכל בצורה הטובה ביותר כדת וכדין. לאחר מכן, כאשר ספרו את הדבר לרבי יענקלע, הוא נענה ואמר בסגנונו בדרך צחות כי 'גדול הנס האחרון יותר מן הראשון! אם ראש הישיבה ליטאית נתן הסכמה למעשהו של רבי חסידי, הרי זה מעשה נפלא יותר מהפלא הקודם...' ולימים היה הרבי עצמו מספר על מעשה נפלא זה."

הסגלה אכן הועילה, ומרת צללפונית ברכה האריכה ימים ושנים, וביתה בניוירוק היה פתוח לאורחים ועניים. וכאמור, הסתלקה השבוע בשם טוב, בהזתרה אחריה דור ישרים יברך.

התפאר עלי וגו' (ה.ח.ה) - צריך לדעת פנתת אומרו התפאר עלי וגו', ואם לומר כי הגם שיאמר לו להסיר מעליו תבוא ומיד זה הוא התהפאות, איכפן כשאמר לו פרעה לקומר ולא אמר עתה בשעה זו, שיגיד כי לא רצה להתפאר עליו, מה מקום לומר לו בדרך למען תדע, אין זה התפארות מיום ליום ואדרבה הרחיק לו הזמן. עוד צריך לזכור דברי משה שאמר למתי אעתי וגו', שלא היה לו לומר אלא מתי יסיר הצפרדעים שהוא המקבש, אכן פנתת משה להראותו אשר מופלא ה' לחבב ידיו, ומזה ישער ויחליט בדעתו כי מהנמנע שיעזב ה' בשום אופן. כי הנה מדרך המוסר, עבד פי ישאל דבר מרבו ולזאי שישגי עשוהו לו, לא שיתנה עליו בזמן מסים, ובלבד שלא יקדים ובלבד שלא יאחר, אלא יעבד וישאף רב עת אשר יחפץ לחננו רצון. ואמר משה, בוא וראה ההשפחה הנכונה ושלמות החבוב שאעתי לה' וראה אליו בתפילתי כי יעשה הדבר בעת אשר אקבע לו הזמן, והוא אומר למתי אעתי, פרוש לאיזה זמן, התפאר עלי לומר התפלל לה' עתה כי לזמן פלוני יסיר וגו', והשיבו פרעה לקומר וגו'. וקשה, כי הגם כי נפש רשע אונת רע, זה דוקא בדרך שאין הרעות נבר לאדם אלא במשקל, אבל כזו וקזה, אין לה אדם שיחפץ שיתעבב בסכנת מות כמו שכן קראה הוא וסר מעלי את המות. והנה נראה לומר, כי לראותו וזיוונו של משה שאמר למתי אעתי וגו', הטעתו עין שכלו כי אמר בן משה לצד שהכיר כי קרב זמן קץ המכה, ואין עוד מאז והלאה שליטה לאלקן העברים, והמכה בלתי מאליה, והערים חסידים משה לצד שאמר בדעתו כי חפץ יחפץ פרעה למהר ולהסיר הנגע. לזה אמר התפאר, וימ' הסתם יאמר בעת ובעונה הזאת, לזה קבל צער אותו זמן להכיר הדבר אם מעמה אחזו ואמר לקומר:

דברי הימים

יום כ"ה בטבת, נשמר בקהילת מץ שבהולנד כיום תענית ציבור על היגות יהודי בעיר, בעטייה של עלילת-דם. המאורע החל בערב ראש השנה של שנת ת"ל, כאשר יהודי בשם ר' רפאל לוי ה"ח, שהתפרנס ביושר כסוחר בהמות, הגיע מבכר הקטן 'בולאי' אל העיר מץ הגדולה כדי לרכוש שופר לקראת יום הדין. לאחר מספר ימים התברר, כי בנו של אחד האיכרים שהתגורר בכפר בשם 'גלאטיני', ילד כבן שלוש, נעלם, וההורים הטילו את האשמה על ר' רפאל שעבר באזור. ר' רפאל היה יכול להימלט מהמשפט, שכן הכפר שבו התגורר לא היה בתחום השיפוט של העיר מץ, אולם הוא ידע כי אם לא יסיגר את עצמו, יהיו כל יהודי העיר בסכנה, והתייצב למשפט במסירות-נפש. בינתיים התגלה גופת הילד הנצור, אך התביעה עמדה על טענתה כי היהודי רצח אותו והתכוון להביאו למצ' למטרת פולחן דת, והיתה זו אפוא עלילת-דם שונה מהרגיל, בסמוך לראש השנה ולא לליל הסדר. הראיות שהוצגו בפני השופטים כי הילד נטרף בידי זאבים, ועל כך שהיהודי הנאשם כלל לא עבר באזור לא הועילו, והשופטים הרשיעו אותו מתוך שנאת ישראל מובהקת. נזרה עליו מוות בשריפה עם אפשרות להינצל תמורת המרת-זנות לנצרות, אך ר' רפאל הקדוש עמד בגבורה בניסיון וקרא: 'אני יהודי ואני חפץ למות כיהודי!' הרשעים עינו אותו לפני מותו כדי לחלץ ממנו את שמות 'שותפיו', ולא חדלו מלפתותו להמיר את דתו גם בלכתו אל הגרודם, שם עלה על המוקד בגאון ואפרו צבור על מזבח קידוש ה'. מאז קיבלו על עצמם בני קהילת מץ את יום כ"ה בטבת כיום תענית ציבור, ושמרו עליו במשך מאות שנים. בעקבות העלילה ביקשו ראשי העיר לגרש את כל יהודי מץ, ואף להוציא להורג את אחד מפרנסי הקהילה, אך לבסוף הגיעו הבררים לאוזניו של מלך צרפת שבאותם ימים, לואי ה-14, והוא הורה לבדוק לעומק את העניין כולו. נערכה חקירה מקיפה, ובסיימה הוכח כי העלילה בשקר יסודה, ויהודי הגיע ניצלו מגירוש. ובני מץ הטילו חרם על הכפר גאלטיני שממנו יצאה העלילה המרושעת, ואסרו על לינת יהודי בכפר, ועד סמוך לזינו ידעו יהודי האזור כי אין לרגל יהודית לדרוך בכפר זה. החרם היהודי על הכפר בלם את התפתחות החומרית, והוא נותר בעליבותו עד ימינו. לפני מעשור ערך ראש העיירה גלאטיני מעמד היסטורי, שבו הגיע עלייה בפני צאצאיו של הקדוש ר' רפאל לוי ה"ח וראשי הקהילה היהודית, והודה בנאומו כי 'גלאטיני נותרה מקוללת מאז העלילה', והביע את תקוותו כי מעתה יתחדשו היחסים עם יהודי האזור. צאצאי הקדוש שנכחו באירוע, שמתחייבים אליו כדור ארבעה-עשר, סיפרו במעמד כי הם גדלו מעורבים על הסיפור שאירע לסבם, אף שכבר עברו מאז כ-350 שנה. במרכז הכפר גאלטיני נתלה לוח זכרון שבו נרשם בשפה המקומית דבר העלילה הנבזית, ועם התקווה כי מאורעות כאובים מעין אלו לא ישובו עוד לעולם.

מכת צפרדע קלמדת עד פמה יכול האדם להגיע לידי טעות מתוך פעם. שהרי בתורה נאמר "ותעל הצפרדע" ומביא רש"י את דברי המדרש ש"צפרדע אחת היתה, והיו מפני אותה והיא ממתת נחילים נחילים". ואלו היו המצריים מושבים בדעתם, היו רואים שכל מכה שלהם מוסיפה להביא עליהם נחילים של צפרדעים, והיו חזלים מלהכות אותה. אלא שזה גורלו של הפעסן, שאינו שולט בעצמו ובמו ידיו הוא ממיט על עצמו חרבן, ואינו משיביל להבין שכל שהוא מוסיף לכעס פן הוא מתין מפיו נחילים נחילים של אש וגופרית וגורם רעה לעצמו, כמובא ב"ברכת פרוץ". ולרב הפעסן מתחרט לאחר מכן, כמאמר הפתגם: "הפעס ראשיתו שגועו ועורונו, וסופו חרטה וחסרונו".

ה"צמח צדק" מליובאוויטש היה יודע במתינתו ובשלות-נפשו, עד שהעידו עליו שמעולם לא בא לכלל שמץ פעם. ומספר, כי היה מקרה שעלו בו הרגזים כי עתה יש מצוה לכעס, אולם לאחר רגע התנער ממחשבתו ואמר: הרי "חז"ל אמרו שהפעס היא מהקברות החמורות, והרמב"ם כתב שכל הפועס באלו עובד עבודה זרה, ואיך אפוא נתן לומר על עברה שהיא מצוה? ואם כן יש פאר שאלה בהלכה שטעוניה עיון, ומה שונה היא משאלת הטר ענונה או שאלה חמורה אחרת בהלכה? שהרי כדי להכריע אם מותר לכעס במקרה זה, עלי להכריע אם מותר לעבד עבודה זרה, ואין ספק אפוא כי שאלה זו צריכה עיון ש"ס ופוסקים, והורה כמאן למעשה, שבאשר האדם עומד בפני נסיון הפעס, עליו לעין היטב אם מותר לו לכעס, וממילא זו עצה בדוקה שיעזר בדבר כפר יפוג פעסו ממונו...

אחד מתלמידיו של רבי משה שמואל שפירא שאלו פעם, אם אינו יודע לכעס, שכן מעולם לא ראהו אדם כשהוא פועס. השיב לו הרב, כי מאז היותו בן תשע קבל על עצמו שלא לכעס, ומאז אכן עמד בהחלטתו בגבורה. נדהם התלמיד, ובקש לקבל עצה כיצד להתגבר על מדת הפעס הטבועה בו, ורבי משה שמואל אומר: "לשם כך יש מראה!" והסביר: "בילדותי באתי פעם לכלל פעם, ותוך כדי פעס עברתי ליד המראה וראיתי את דמותי שמתקפת בעדה. ומאז לא פעסתי יותר, שכן ראיתי את המראה המגנה שלי בו אני נראה בשעת הפעס, ומאז אבדתי את הרצון לכעס. ואף אתה, נסה פעם להביט על עצמך במראה בשעה שאתה פועס, ותתמלא בושח וכלמה עד שלא תוכל לכעס יותר כל ימך".

שני תלמידי החכמים מפלגים ומחברי ספרים, התוכחו פעם ביניהם בסגיא כלשהי, ובלהט הדברים פלט אחד מהם כלפי השני: "אתה טועה בהכנת הענין!" למעשה התברר לאחר מכן, כי הקורא הוא שטועה באמת בענין, והטעות היתה יסודית ושרשית. כשנשאל החזון אי"ש

כיצד ארעה טעות כה גדולה לתלמיד-חכם בשעור קומה כמותו, השיב, כי בגלל שהשתמש בכוונה קשה ואמר לרעהו כי הוא טועה, זה נחשב ככעס וזו שהביאה אותו לידי טעות. וכפי המספר על בעל "שואל ומשיב", שהתפלל פעם עם גאון אחד בפלמוס הלכות. הלה היה בעל קול גדול ועמד על שלו מתוך עקשנות, ואף שרבי יוסף שאול דחה את דבריו בראיות מבסוּסות, לא נכנע הלה והגביר את צעקותיו מתוך רחא דאורייתא. הפסיקו ה"שואל ומשיב" ואמר: "חז"ל אמרו שלקטיד לבוא שואלים את האדם אם פלפל בחכמה, אף לא שואלים אם 'פלפלת בגבורה ובצקנות', כי האדם צריך לדעת שגם כאשר הוא מתוכח עם הזולת, אסור לו לאבד את השליטה על עצמו, וגם בשעת זכות ופוח ופולפול צריך השכל לשלט ולא הצעקות והעקשנות..."

לאחר פטירתו של רבי זנדרל קרוניץ, ספר המספיד עליו ספור נפלא, עד פמה היה שולט ברוחו שלא לבוא לכלל כעס והקפדה. אחד מבניו של המספיד עבר להתגורר בעיר אלקו, וספר לאביו כי הזמין את רבי זנדרל לבוא לביתו לרגל חגת הבית וקביעת מזוזות. האב שהכיר את רבי זנדרל, יודע עד פמה הוא מיקר את הזמן וסדר יומו מסדר להפליא ונדוש בתורה ותפלה, החל מהשכמת הבקר בשעת לילה ועד עלותו על יצועו לשנה קצרה, פקפק בדברי בנו, אף הלה טען בפרושי כי "רבי זנדרל הבטיח לי זאת!" פנה האיש לשאל את רבי זנדרל עצמו והתפלל לשמוע את התשובה כי אכן הוא מתבונן לבוא אליו כדי לכבודו. הזמן האב נהג, עבר דרך ביתו של רבי זנדרל, ויצאו לדרך. כשיצאו מירושלים והגיעו לאזור מוצא, הביט רבי זנדרל החוצה ותמה בקול: "לאן אנהנו נוסעים?" התברר כי הוא לא הבין שאלעד נמצאת הרחק מירושלים, וחשב לתמו כי מדבר על נסיעה קצרה בסמוך לעיר... הציע האב לחזור מיד לירושלים, אולם רבי זנדרל הורה להמשיך בנסיעה. לאחר למעלה משעת נסיעה, הגיעו לביתו החדש של הבן, וכשהלה בקש לכבדו בקביעת המזוזות פנתה הבית, אמר לו: "הרי אתה בעל-הבית, והרי נאמר וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך" והיא מצוה המוטלת עליך כבעל-הבית... התפללו השומעים, והרי הרב בא במיוחד לשם כך?! אולם הוא סרב בענוה, שכן כל מסירתו היתה רק לשמח את תלמידיו הצעיר ואת בני-ביתו, ולא ראה כל צד להתכבד בכבוד פלשהו. "עמדתו משתומם", אמר האב בהספדו, "לשם שעות בלה רבי זנדרל לנסיעה זו הלוך וחזור, לא הקפיד ולא רמז כלל כי לשון הוא מקבל את זמנו, לא רגז למה 'סחבו' אותו למרחק כה גדול ולא הגיב כפי המתבקש שאלו היה יודע לא היה מגיע וכדומה, אלא קבל הכל בשלום ובמאור פנים. ואף סרב להצעתו לבקר בעיר החדשה כדי להתרשם מעיר של תורה ויראה, שכן 'באתי כדי לראות כיצד יהודי מקיים מצות עשה דאורייתא של וכתבתם על מזוזות ביתך', ואין לי כל ענין לטיל בעיר בלי מטרה..."

וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל (ה. ו.) תבת וגם נראית לכאורה שפת יתר, אלא שרמז בה על מ"ט שערי טמאה שאליהם הגיעו בני ישראל, ומכמע הגיעו לשער החמשים ולא היתה להם תקומה, ולכן הוציאם הקב"ה ממצרים קדם לכן. ולזה מרמזת התבה וג"ם שהיא בגימטריא מ"ט, שהגיעו למ"ט שערי טמאה, ולכן יש תבה זו פסק, לרמז שהקב"ה הפסיק את גלות מצרים, וקצר את הגלות אחר שהגיעו למ"ט שערי טמאה מבנין וג"ם, ושטמט את נאקת בני ישראל להוציאם. (מעי' שמואל)

וישליך אהרן את מטוהו (ו. ז.) בטעמי קריא ואולא, כי משה נצטוו להשליך את המטה לפני פריעה כאשר יאמר להם פריעה תנו לכם מופת, ומשטמט עורק אם יבקש מופת או ישליך את המטה והיפך ברך נס לתנין, אך משה לא עשה כן, ואף שפרעה לא אמר מאותה השליך את מטוהו. והטעם לכך לפי דברי ה"אור החיים" הקדוש, שכונת הקב"ה בציון למטה היתה, שבאשר יראה שפרעה מפקפק בדבריו או בחזקת המטה, אף שלא יאמר בפרוש תנו לכם מופת, ולכן מתעמתות התבות במקומי ואולא, לרמז שאהרן תקדים והשליך את המטה, מפני שראה הבין שפרעה מפקפק ברבר, וזרז את עצמו לעשות את מופת המטה עוד בטרם דבר. (פני יוסף)

ורב מהית קלת אלקים וברד (ח. ט.) תבת ורב משמעת בטעם וקף גזול המפסיק, ויש כאן רמז נאה לדברי פריעה שאמר למשה: איני מתפעל כל כך מחגיגה שבאה עלינו מכת ברד, שכן יתכן והכנס גזול אמה ויודע לצפות מראש את מהלכי הטבע, ויעתת לחשב כי אמור לרדת עקש ברד גזול; אולם אם תצליח לצאת כעשן ולהתפלל שהברד יפסק, והוא כאן פסיק, אז ואף שפרעה גזול, והפסק הברד יתקד גזול בעיני יתור מאשר מכת הברד עצמה. וזו פנתו: ורב - סג הפסקת הברד יהיה רב וגזול בעיני, מהית קלת אלקים וברד - מעצם ביאת מפת הברד... (פרם הגבי)

מדגש

על מקור השם צפרדע כתבו הקדמונים, שהיא הרפכה של שתי מלים צפרדע, כלומר צפור בעלת ידיעה; או הרפכה של צפר שמשמעותו בקר, בני ידעה. כי הצפרדע יודעת לתבאין פשפועי הבקר; או לשון קריאה וקריאה עם ידעה, כי היא יודעת לקרא ולקרקר.

בדומה לכך, ישנן מלים רבות בלשון התנ"ך שפירכות מחברו של שתיים ושלוש מלים, כמו 'לעיל' שבאורו בלי על, ללא תועלת וללא עלו; 'לעג' התרפכות מגל + עד; 'איפוח' - אי + פוח; 'פליקה' - פלי + מה; 'פלעג' - פל + עדי; וכן בלשון חז"ל: 'אפלו' - אף + פלו; או 'אם + לה; 'היך' - הי + כין; 'פיצ' - פאי + צי; 'תירס' - תרי + רס; 'מלוג' - פלוג + אלמוני; ועוד. וכן יש שמות רבים התרפכים משתי מלים, והפכו לשם עצם כפי מקוב. יש גם הסבורים, כי 'שלוש' הוא מאג של 'שלוש' ו'יום', כלומר היום השלישי לאחר, אך במקרא תמיד מופיעה המלה 'שלוש' כבתיב חסר וא".

תופעה זו נקראת פלוג מלים, כלומר הדקקה של שתי מלים למלה אחת, ומקור הבטוי מלשון חז"ל שהשביע את השמיים לחם לחבור שני חלקים, כמו בנקרא רבה: 'באדם שהוא מלחם שני יסרים ונדבחו זה לזה', וכן בירושלמי: 'שמואל אומר, המלחם את התרצין' (פבבלי: תריסין) חב משום בונה".

באקציעות 'הלחם' חדיש פלוג מלים חדישות, כגון מלים שמופיעות בקו שתי מלים התדבקות במלוואן, כמו 'דמקול', וקאלו שמופיעות בחלון, כמו 'מגדול' ו'דמור'.

ממחה

המגידי רבי משה יצחק מקלם, דרש פעם בבית הכנסת באשכנז, והיו שם כמה רבנים רפורמיים שפלו חדלי מלילע לדברי תוכחתו. הנה המגידי על הביצה, הגביה קולו ותהל לספר: "שם פעם הייתי בבית הסדר, ונאמר את התורה בגימטריא. כשחילקו בקרב משה בפי אלעזר" התחיל משה ומטעים את שמות התנאים בגימטריא, עד שאשלוו התמיהה חשבר שהוא מונח את המלות, ותחלה לשפך טפות יו מן הגביע פפי שצווג לרטיף בשעת אמירת המפוח. אמר לה בנקה כי פאן אין מסיים מבוו שגבניע, שכן לא מפות אלו כי אם רבנים. נבחה האשה, ובאשר אכן הגיע לעשר המפות שבתורה חשישה לרטיף יו מוספה, שיאט טוב טועה היא, ואולי דם וצפרדע הם רבנים... נענה בעלה ואמר לה 'וראשונים היו באמת רבנים של מוש, אבל רבנים אלו אינם אלא מופת'..."

ובדומה לכך מספר על בור אחד שחשב עם משותחו לשלון הסדר, ובשחיע לפרק ימעה ברי אלעזר, והחל לומר בלחשה את שמות התנאים, והסביר לאשתו כי הם שמות של רבנים חשבים מידות העבר, ולכן הוא מפרסם בלחש ובנבחה כמו בתפלת העמידה. החלה האשה הפירה להתפלל בלחש 'הוא' ואפוא שפניו יהיו זמנים לרבנים אלו המוניינים פאן. בהמשך, כאשר הגיעו בתורה לעשר המפות, קרא אותן בעל-בית הבסיל בלחש, שלא יפתה פה לשון ולא לבוא עליו מכות אלו. חשבה רגעתו כי גם הפעם הוא מוכיח שמות רבנים ותחלה להתפלל בשנית יהיו זמנים לרבנים וצפרדע, אך בעלה הסביר כי 'הקדומים היו רבנים, ואילו אינם אלא מופת... והמליץ עליך את גוסת התפלה ה'שיב שפוטנו כביאשונ' שזנחה לרבנים שנותנים כמו הרבנים הראשונים, פתאים שבתולת החגדה, וחסרי פוטנו ינו ונאחזי - כמו הרבנים הדומים למופת שבתורה ה'שיב'...

ספרי שבת טיש" ו"מידות טיש" בחנויות הספרים המובחרות לכמויות במחיר מיוחד: 02-5806777 5806777@GMAIL.COM